

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної

Наталія МИХАЛЬЧЕНКО

28 серпня 2024 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

ступінь бакалавра

спеціальності 012 Дошкільна освіта

013 Початкова освіта

014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)

032 Історія та археологія

072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

122 Комп'ютерні науки

014.08 Середня освіта (Фізика)

035 Філологія 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

014 Середня освіта 014.021 Мова і література (англійська)

016.01 Спеціальна освіта (Логопедія)

014.11 Середня освіта (Фізична культура)

014.04 Середня освіта (Математика)

073 Менеджмент

014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)

053 Психологія

Миколаїв – 2024

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Каленюк Світлана Олександрівна, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат філологічних наук, доцент.

Мікрюкова Катерина Олександрівна, старший викладач, кандидат філологічних наук, старший викладач.

Програму схвалено на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол від «26» серпня 2024 року №1

Завідувач кафедри української мови і літератури (Лілія РУСКУЛІС)

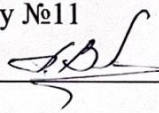
Програму погоджено навчально-методичною комісією філологічного факультету

Протокол від «27» серпня 2024 року №12

Голова навчально-методичної комісії (Ольга ДЕМ'ЯНЕНКО)

Програму погоджено навчально-методичною радою університету

Протокол від «27» серпня 2024 року №11

Голова навчально-методичної ради (Наталія МИХАЛЬЧЕНКО)

Анотація

У процесі вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» розглянуто роль державної мови у професійній діяльності; сформовано навички оперування фаховою термінологією, редагування, коригування та перекладу наукових текстів; здатність до ґрунтовного засвоєння норм сучасної української літературної мови й практичного оволодіння ними. Розвинено вміння правильно використовувати різні мовні засоби відповідно до комунікативних намірів; влучно висловлювати думки для успішного розв'язання проблем і завдань у професійній діяльності; сприймати, відтворювати, редагувати тексти офіційно-ділового й наукового стилів; складати різні типи документів, правильно добираючи мовні засоби, що репрезентують їх специфіку. Сформовано здатність скорочувати та створювати наукові тексти професійного спрямування, складати план, конспект, реферат тощо, робити необхідні нотатки, виписки відповідно до поставленої мети. Удосконалено навички послуговуватися лексикографічними джерелами та іншою допоміжною довідковою літературою, необхідною для самостійного вдосконалення мовної культури.

Ключові слова: сучасна українська літературна мова, норми мови, стилі мови, документація, професійне спрямування, фахова термінологія.

Summary

In the process of studying the discipline «Ukrainian language for professional purposes» the role of the state language in professional activity was considered; skills of operating professional terminology, editing, correcting and translating of scientific texts were formed; ability to thoroughly master the norms of modern Ukrainian literary language and practical mastery of them was formed. The ability to properly use different language tools in accordance with communicative intentions; to express opinions accurately for successful solution of problems and tasks in professional activity; to perceive, reproduce, edit texts of official business and scientific styles; to compose different types of documents, correctly choosing the language tools that represent their specifics was formed. The ability to reduce and create professional scientific texts, make a plan, synopsis, abstract, etc., make the necessary notes, extracts in accordance with the goal was formed. Skills to use lexicographic sources and other auxiliary reference literature necessary for self-improvement of language culture have been improved.

Keywords: modern Ukrainian literary language, language norms, language styles, documentation, professional orientation, professional terminology.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів усіх спеціальностей.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є мова фахової галузі.

Метою курсу є: підвищення рівня загальномовної підготовки, мовної грамотності, комунікативної компетентності студентів, практичне оволодіння основами офіційно-ділового, наукового, розмовного стилів української мови, що забезпечить професійне спілкування на належному мовному рівні.

Завдання курсу: сформувати чітке і правильне розуміння ролі державної мови у професійній діяльності; забезпечити досконале володіння нормами сучасної української літературної мови та дотримання вимог культури усного й писемного мовлення; виробити навички самоконтролю за дотриманням мовних норм у спілкуванні; розвивати творче мислення студентів; виховати повагу до української літературної мови, до мовних традицій; сформувати навички оперування фаховою термінологією, редагування, коригування та перекладу наукових текстів.

Передумови для вивчення дисципліни: навчальна дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням» є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», є базовою для вивчення спеціальних дисциплін. Дисципліна забезпечує формування кваліфікованих, грамотних, мовно компетентних фахівців, які досконало володіють українською літературною мовою у професійній сфері. Базується на шкільному курсі дисципліни «Українська мова».

Навчальна дисципліна складається з 3-х кредитів.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знання й розуміння предметної галузі й професійної діяльності.

ПРН 2. Знання історії та культури України, основ філософії, що сприяють формуванню світогляду й соціалізації особистості в суспільстві.

ПРН 3. Уміння оперувати сучасним категоріально-термінологічним апаратом мовознавства й літературознавства; знання найважливіших методичних та філологічних вітчизняних/зарубіжних наукових шкіл.

ПРН 4. Володіння українською мовою на високому рівні й здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціокультурних явищ.

ПРН 5. Знання підґрунтя й історичних віх фундаментальних дисциплін (теоретичні проблеми мовознавства та літературознавства, історії української мови, української літератури) як теоретичного базису дослідницької й прикладної діяльності в галузі мовознавства і літературознавства.

ПРН 6. Осмислення процесу формування основних розділів української мови.

ПРН 8. Уміння використовувати філологічні знання в процесі викладання української мови та літератури у відповідних типах середніх навчальних закладів.

ПРН 12. Сформованість комунікативної компетентності з української мови, здатність вдосконалювати та підвищувати її рівень.

ПРН 13. Здатність оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності й обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у результаті вивчення курсу студент оволодіває такими *компетентностями*:

I. Загальнопредметні:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

II. Фахові:

ФК 1. Набуття міцних знань із професійних дисциплін.

ФК 2. Знання структури філологічної науки, поділу знань на мовознавчу та літературознавчу складову, усвідомлення специфіки кожної.

ФК 4. Знання комплексу лінгвістичних знань про мову як систему, що охоплює фонетику, лексику, морфологію, синтаксис, стилістику тексту і культуру мовлення та постійно розвивається, уміння оперувати лінгвістичними знаннями у професійній та науково-дослідницькій діяльності.

ФК 5. Здатність оволодівати сучасними знаннями про шляхи розвитку й становлення української літературної мови та особливості діалектної мови як її генетичного джерела.

ФК 6. Здатність давати оцінку основним здобуткам та досягненням світового й українського мовознавства; характеризувати теоретичні положення різних лінгвістичних концепцій мовознавців; аналізувати закономірності розвитку й функціонування мови в її багатоаспектних зв'язках із людиною, суспільством, історією, культурою з урахуванням методів дослідження та опису мови.

ФК 9. Уміння орієнтуватися в актуальних проблемах сучасної лінгвістики загалом та в колі проблем етнолінгвістики й лінгвокультурології; досліджувати мову в аспекті культури носіїв національної мови; з'ясувати актуальні проблеми сучасної мовної політики та інформаційної політики; інтерпретувати етнотексти, осмисливши лексичний склад української мови.

ФК 13. Здатність до досягнення студентами проблем періодизації історії української мови, історичної перспективи розвитку звукової та граматичної систем української мови в її зв'язку з іншими слов'янськими та індоєвропейськими мовами, володіння навичками аналізу мовних явищ усіх рівнів у давніх текстах.

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Державна мова – мова професійного спілкування. Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Мова і культура мовлення в житті професійного комунікатора. Словники у професійному мовленні. Культура усного фахового спілкування. Особливості усного спілкування. Мовні норми. Мовне законодавство та мовна політика в Україні. Нова редакція «Українського правопису».

Тема 2. Стилї сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні. Текст як форма реалізації мовнопрофесійної діяльності.

Тема 3. Спілкування як інструмент професійної діяльності. Стратегії спілкування.

Невербальні компоненти спілкування. Гендерні аспекти спілкування. Поняття ділового спілкування. Риторика і мистецтво презентації. Поняття про ораторську (риторичну) компетенцію. Види публічного мовлення. Технології проведення «мозкового штурму».

Тема 4. Ділові папери як засіб писемної професійної комунікації. Класифікація документів. Національний стандарт України. Склад реквізитів документів. Документація з кадрово-контрактних питань. Довідково-інформаційні документи. Етикет службового листування. Класифікація листів.

Тема 5. Українська термінологія в професійному спілкуванні. Теоретичні засади термінознавства та лексикографії. Термін та його ознаки.

Тема 6. Науковий стиль і його засоби у професійному спілкуванні. Становлення і розвиток наукового стилю української мови. Проблеми перекладу і редагування наукових текстів.

3. Рекомендована література

Базова

1. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова : підручн. для ВНЗ. Харків : ВЦ «Весна», 2011.

2. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спрямування: Навчальний посібник. К. : Каравела, 2008.
3. Глущик С. В., Дияк О. В., Шевчук С. В. Сучасні ділові папери: Навчальний посібник. К. : Арій, 2009.
4. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення: Навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2003.
5. Каленюк С. О. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Миколаїв, 2008. 100 с.
6. Каленюк С. О., Желязкова В. В., Мікрюкова К. О. Українська мова за професійним спрямуванням. Навчально-методичний посібник. Миколаїв, 2021. 154 с.
7. Каленюк С. О. Культура мовлення та профайлінг. Навчально-методичний посібник. Одеса : ЛераПринт, 2022. 249 с.
8. Рускуліс Л. В., Зайцева Т. А. Українська мова (за професійним спрямуванням) [Текст]: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Миколаїв : Іліон, 2014. 305 с.
9. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. пос. Київ : ВЦ «Академія», 2010.
10. Українська мова за професійним спрямуванням : навч.-метод. посіб. для студентів 2-го курсу, які навчаються за спец. 035 «Філологія», 051 «Економіка», 054 «Соціологія» / Нар. укр. акад., [каф. українознавства ; упоряд. Т. М. Берест]. Харків : Вид-во НУА, 2017. 124 с.
11. Українська мова (за професійним спрямуванням): навчальний посібник-практикум / Г. Л. Вознюк, С. З. Булик-Верхола, І. П. Васишин, М. В. Гнатюк, І. Б. Ментинська, І. Д. Шмілик. 10-е видання, доповнене і виправлене. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 308 с.
12. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 393 с.
13. Шевчук С. В. Ділове мовлення для державних службовців: Навчальний посібник. К. : Арій, 2008. 424 с.
14. Шевчук С. В. Ділове мовлення: Модульний курс: Підручник. К. Арій, 2009.
15. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 3-тє вид., виправ. і доповнен. К. : Алєрта, 2012.
16. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення: Підручник. К. : Арій, 2009.

Лексикографічні праці

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ-Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1728 с.
2. Баркасі В. В., Каленюк С. О., Коваленко І. В. Словник лінгвістичних термінів для студентів філологічних факультетів. Миколаїв : Іліон, 2017. 190 с.
3. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. С. І. Головащук. Київ : Наук. думка, 2004. 448 с.
4. Головащук С. Російсько-український словник сталих словосполучень. Київ : Наук. думка, 2001. 640 с.
5. Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови. Київ : Рад. школа, 1986. 222 с.
6. Етимологічний словник української мови: В 7-ми т. Відп. ред. О. С. Мельничук. К. : Наукова думка, 1982–2012. Т. 1–6.
7. Каленюк С. О., Баркасі В. В. Словник мовознавчих термінів із англійськими та німецькими еквівалентами. Миколаїв, 2010. 140 с.
8. Сучасний словник іншомовних слів. Укл. О. Скопненко, Т. Цимбалюк. Київ : Довіра, 2006. 788 с.
9. Українська мова: Енциклопедія. Вид. 3-ге, випр. і доп. К. : Видавництво «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана. 2007. 822 с.

Допоміжна

1. Антисуржик: Вчимося говорити ввічливо і правильно поводитися / За заг. ред.

- О. Сербенської. Львів : ЛНУ імені І. Франка, 2011. 257 с.
2. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. Київ : Либідь, 1991. 254 с
  3. Галузинська Л. І., Науменко Н. В. Українська мова (за професійним спрямуванням): Навчально-методичний комплекс до вивчення дисципліни для студентів усіх спеціальностей заочної форми навчання. К.: НУХТ, 2006. 54 с.
  4. Дудик П. С. Стилїстика української мови : навч. пос. К. : ВЦ «Академія», 2015.
  5. Єрмоленко С. Українська мова серед інших слов'янських. *Дивослово*. 2001. № 3. С. 26–28.
  6. Каленюк С. О. Термінолексми в мові ЗМІ Миколаївщини: функції та ідеографічні типи. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*. Випуск 42. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2016. 275 с. (С. 96–100).
  7. Кацавець Р. С. Ораторське мистецтво: підручник. 2-ге вид., доповн. К. : Алерта, 2018. 216 с.
  8. Культура фахового мовлення: Навчальний посібник / За ред. Н. Д. Бабич. Чернівці: Книги – ХХІ, 2005.
  9. Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І. Риторика. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 496 с.
  10. Охріменко Н. Д. Українська термінологія в професійному спілкуванні. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/8836>
  11. Кушнір А. Формування та розвиток української термінології. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/10551>
  12. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування: Навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2006. 291 с.
  13. Українська мова: Енциклопедія. Вид. 3-ге, випр. і доп. К. : Видавництво «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана. 2007. 822 с.
  14. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник (ВНЗ IV р. а.) / С. М. Луцак, Н. П. Литвиненко, О. Д. Турган та ін.; за ред. С. М. Луцак. Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2017. 360 с.
  15. Універсальний довідник-практикум із ділових паперів. С. П. Бибик, І. Л. Михно, Л. О. Пустовіт, Г. М. Сюта. К. : Довіра; УНВЦ «Рідна мова», 1999.
  16. Шевчук С. В. Ділове мовлення для державних службовців: Навчальний посібник. К. : Арій, 2008. 424 с.
  17. Britsyn, V., Sukalenko, T., Ladyniak, N., Kaleniuk, S., & Zhelyazkova, V. (2021). Modern tendencies of development of norms of Ukrainian language. *Linguistics and Culture Review*, 5(S4), 102-113. <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS4.1653>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: **залік**.

Засоби діагностики успішності навчання: співбесіда; усне і письмове опитування; самостійна робота студента; виконання індивідуальних науково-дослідних завдань; аналіз розроблених студентами навчальних матеріалів; контрольна робота; укладання словника до курсу; колоквиум.